

НАДЗОР НА ПАЗАРА – ИЗИСКВАНИЯ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

Пламен Парушев

Plamen_Parushev@abv.bg, Plamen.Parushev@damtn.government.bg

Държавна Агенция за Метрологичен и технически надзор
Главна Дирекция „Надзор на Пазара“
София, бул. „Г. М. Димитров“ 52 А,
БЪЛГАРИЯ

Ключови думи и фрази: *Глобален пазар, пазарни правила, социална роля, новия и глобалния подход, метод за обработка на контролните действия спрямо икономическите оператори.*

Резюме: *Докладът се състои от следните тематично обособени раздели. Лингвистичен подход към международния термин "пазар" като място за покупка и продажба. Българският пазар, като сектор на реализацията на европейското техническо законодателство, произтичащ от "европейските общи инструкции, (директиви)" за новия и глобалния подход. В случая ще обърнем внимание на конкретните възможни добри практики произтичащи от Европейски решения и наложително предлагани стандартизирани форми на информационен обмен, който замества необходимостта от конкретно посочване на продукти на пазара в серийно производство или в единична бройка. В този диапазон, за момента научна стойност може да имат дедуктивните заключения, относно конкретното състояние на българския пазар и приложението на националното законодателство, което е в процес на синхронизация с европейското технологично законодателство.*

I. ПАЗАРА, КАТО МЯСТО ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПРЕДЕЛНИ СТОКИ И УСЛУГИ

1. ЗА СЪЩНОСТТА И ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАЗАРА

Значението на думата, на понятието е това, което е, реалността, обозначена чрез словото. Думата „пазар“ е получила гражданственост в българския език, не като чуждица, а като такава, имаща статут да бъде обяснена в Синонимен речник на съвременния Български език“ – „пазар, пазарище, тържище, чаршия“ – „Общо значение – Място, където става покупко - продажбата на стоки (Димитрова, М., Спасова, А., 1980).

„Речник на чуждите думи в Българския език“ обяснява произхода на думата „pazar“, от персийския език, присъства в българския език, заимствана от турския език. В речника издаден през 1978 г., се посочват седем значения на думата „пазар“, между които: Сфера на стоковата размяна, предлагане на стоки и търсене на капитали в мащаб на световното стопанство на отделна страна или район. (Милев, Ал., Николов, Б., Братков, Й. 1978).

На следващо място може да отбележим, че пазара е системата от икономически отношения за размяна на стоки и цени, определяни от търсенето и предлагането, вътрешен пазар, пазар за страните от ЕО, създаден след 1992 г., в който няма бариери за търговията или свободната икономическа мобилност, липсващ пазар, пазар на купувача, пазар на продавача, приспособяване към пазара, свободен пазар, сила на пазара, черен пазар (Габеров, Ив. 2000).

2. ХАРАКТЕР И СМИСЪЛ НА НАДЗОРА НА ПАЗАРА

Изисквания към пазара, въпреки допустимостта на свободно пазарни сили при условията на лоялна конкуренция. На територията на обединения европейски пазар се налагат две правила:

1. Стандартизация на произвежданите продукти, дори и в случаи когато още няма преценка на приложените технологии, освен ако са върхови; но възможно е изобщо да не съществува стандарт (Добри практики за надзор на пазара, 01.2017);

2. Проследяване на степента на риска и неговото категоризиране, чрез съответните нотификации посредством ICSMS и RAPEX (Добри практики за надзор на пазара, 01.2017).

Следващата стъпка е издаване на сертификат за съответствие, който сертификат може и да не се съобщава на съответния икономически оператор, т. като органа за надзор на пазара не е оценил напълно продукта и производствения процес (Добри практики за надзор на пазара, 01.2017).

Тук може да отбележим, че става въпрос за междинни проверки, които могат да бъдат активни, т.е. планови, както и ретроактивни, разбирали както съдържащи готовност за интелигентни квалификационни проверки на бъдещи въздействие от външни фактори.

Задължение на органа по надзора е да осъществява пропорционалност при констатирането на липсващо съответствие, частично или пълно, което не съответствие дори може да бъде предмет на съдебно разбирателство, в случаите когато се констатира вреда на оператора, на обществения интерес или на органа по надзора. Този род съдебни дела (разбирателства) са нови за българското съдопроизводство, т. като превантивно органа по надзор може да реагира спрямо присъствието на пазара на продукти от трети страни, което разпространение може да е контрабандно, пропуснато от митническия контрол или с възможност продукта да се внася на части и да се сглобява на българска територия.

В този пункт е от съществено значение ролята на националното законодателство, на националния подход, който би трябвало да е особено чувствителен към всяка дистрибуция с неясен произход, с верига от посредници и със специфична рекламна дейност за привличане на клиента. Въпреки, че разликата между фалшиви и оригинални стоки се изяснява от средствата на средствата за масова информация (сми), то е от значение не само присъствието на надзорния орган на самия пазар, но и неговата активна роля в поднасянето на теми, свързани с жалби и инцидентни на (сми).

Извън темата на доклада остава общата методология и специфичните методи за оценка на риска, които изискват координация на надзорните органи в условията на доминация на определени продукти на пазара. Надзора на пазара се съобразява с разширяващото се поле на риска, от несъответстващи продукти, т.е. опасни за здравето и обществената сигурност. Ако производителят или дистрибутора самостоятелно не могат да се справят, т.е. да предвидят бъдеща рискова ситуация органът по надзора трябва да има квалификационната възможност да подготви публикация от общ характер в случаите, че е необходимо да се предупреди населението или лицата които

вече са закупили продукта. Това е институционално и морално задължимо действие, т. като трябва да се изземат от пазара опасните продукти.

3. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Освен утвърдените известни методи на проби, лабораторни анализи, тестови проверки се изисква съпоставка с техническите спецификации, както и необходимостта да се разграничи фалшивото представяне на свойства, които определят качеството на продукта на определен продукт от неговите действителни параметри в съответствие с европейските стандарти.

II. ДЕЙНОСТИ, ИЗИСКУЕМИ ОТ ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ ЗА НАДЗОР НА ПАЗАРА, СПОРЕД СЪОТВЕТНИТЕ АДАПТИРАНИ ДОКУМЕНТИ, РЪКОВОДНИ ЗА ДЪРЖАВНАТА АГЕНЦИЯ ЗА МЕТРОЛОГИЧЕН И ТЕХНИЧЕСКИ НАДЗОР

1. ЗА ДРУГОТО ЗНАЧЕНИЕ НА ПОНЯТИЕТО ПАЗАР - ТЪЛКУВАТЕЛНО

Понятието пазар може да се разбира, като всяко място в Европейската общност, където неидентифициран икономически оператор предлага нов продукт, който след първоначалната проверка, може да не издържи тестовата проверка за стандартизация и техническо съответствие. Без да изясняваме понятията от речника към „Синьото ръководство“, от гледна точка на стандартизацията въвеждаме двустранните изисквания към надзорния орган (лице или група), който може да администрира и икономическия оператор, като обект на въздействия, коригиращи предложения, наблюдения и изисквания за доброволно изпълнение.

Администрирането не се обвързва непременно с нормативен документ, но е допустимо да се ръководи от общи изисквания в следствие на проведените закрити заседания, документите от които остават поверителни.

Поверителността може да се разбира от особен характер, т. като не е класифицирана информация и не влиза в обсега на държавната тайна.

В този пункт на изложението надзора на т. нар. пазар, може да предполага известните от миналото, но продължаващи да съществуват във взаимоотношенията между големите компании, предпазни мерки срещу така наречения промишлен шпионаж, за да се защити принципа на лоялната конкуренция и обществения интерес за безопасност на произвежданите продукти.

2. АДМИНИСТРИРАНЕ БЕЗ ГРАНИЦИ

Самото администриране създава впечатление, че „то“ няма граници поради две причини: Европейското икономическо пространство е без граници; администрирането е без граници поради предполагаемата възможност в това пространство винаги да е възможно да се прояви икономически оператор – дори от държава – членка, която се стреми към промяна на статуквото, както и оператор от трета страна, която иска да се инфилтрира в икономическите структури на Европейска държава. В този смисъл административния кодифициран орган изпълнява двойна функция – идентифицира външните икономически оператори, поради тяхна производствена дейност, която не хармонизира със социалната среда; дейно срещу вътрешни икономически оператори, които чрез предлаганите продукти привличат общественото внимание и могат да създадат нагласа за паралелно търсене на продукти извън регистъра на Европейския съюз.

За да се уточни допустимия подход трябва да се подчертае правилото, че единствено текстовете на приложимото законодателство на съюза имат правна сила и

само Съда на ЕС е компетентен да тълкува законодателството на ЕС по обвързващ начин (Добри практики за надзор на пазара 2017).

Европейското сътрудничество за надзор на пазара (Добри практики за надзор на пазара 2017), чрез своите добри практики насърчава ефективни, всеобхватни и последователни подходи към надзор на пазара (Добри практики за надзор на пазара 2017).

3. ЗАЩИТА НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ НАДЗОРА

При съвременните комуникационни възможности е наложително електронното обслужване на информационния поток с неговата съответна защита и при регламентирания изисквания, към системите за пазарно (маркетингово) наблюдение, проучване, надзор, със съответното документиране на резултатите от проверката чрез съобщения и доклади. Приема се, че утвърдената, а възможно е и променящата се комуникационна система да се разбира като „платформа“ за прилагане на европейската политика за надзор на пазара.

Категорично е изискването принципите на тази политика да се прилагат единствено в рамките на вътрешния европейски пазар без да имат обвързващо значение с международни договорености в рамките на световната търговия. Подчертава се значението на т. нар. „хоризонтална приложимост“ на извършваните контролни дейности, при които е допустимо продуктово категоризиране и съгъстяване на месни контролни списъци за документиране и идентифициране на съответните икономически оператори, независимо да ли става въпрос за отделни лица или групи.

Т. нар. „хоризонтална приложимост“ може да се тълкува като изискване за равнопоставеност на операторите, преди още тяхната дейност да е достигала до конкретни резултати, които биха могли да бъдат степенувани от законодателства на съответните национални държави според съществуващите рискове и ограничения на свободното движение на стоки в европейското пространство. При подобни констатации се предлагат действия за принудително въздействие, в резултат на интелигентно разследване, първоначално с уведомителен характер, с предложение за корекция или за евентуално прекратяване.

4. НАДЗОРА НА ПАЗАРА МОЖЕ ДА СЕ ОСЪЩЕСТВЯВА

- По инициатива на органа за надзор на пазара, т.е. „проактивно“;
- Реактивно, предизвикано от жалби сигнали, предложения на граждани, сдружения и организации.

Създава се впечатление, че двете дейности по надзор, които са основополагащи, могат да не се пресекат в социалното пространство, т. като проактивната е по план, т.е. дедуктивна по характер, а втората е в следствие на социална чувствителност от единично произведени продукти.

Интерес представлява схематизираната представа за възможността да се осъществява периодичен поведенчески анализ на т. нар. оператори. Този „поведенчески анализ“ създава аналогия с американската психологическа школа, наречена бихейвиористка, изучаваща веригата свързваща външни стимули и реакции на личността, на въоръжение все още от американски полицейски служби при създаването на психологически профил на „дееца“. Може да се подчертае, че тази схема е за елементаризирани случаи и не съответства на необходимостта за съставяне на профил на оператори, чиито мотиви са извън тази класация – религиозни, разбирани като мисионерски, лидерски или имащи за цел да упражняват въздействие в голям мащаб.

Методологическите насоки, независимо от тяхното стандартизиране и класифициране са приложими главно в дейността по разследване като част от надзора; те обаче са недостатъчни за да е възможно административната група по надзор сама да

определи степента, т.е. мярката на съответното въздействие. Поради тази причина се подчертава изискване за пропорционалност на въздействието, разбираемо като административно действие, на евентуалното провинение.

Независимо, че административната група за надзор има и разследващи функции сама за себе си тя не е разследващ орган и няма такива пълномощия. Тук отново е необходимо да се подчертае разделителната линия между нотифициращия орган – (държавна институция) и нотифицирано юридическо лице (фирма, корпорация т.н.), т. като пропорционалното въздействие изисква спазване на съответната процедура от лица, упълномощени по статут и със специализирана професионална подготовка.

Необходимо е да се отчита значението на обществената подкрепа в случаи или в случаите, когато при нов вид дейности или продукти на пазара още не е влязла в действие съответната приложна форма на надзор, ако сферата е все още нерегламентирана. Органите за надзор на пазара, обаче също така могат да насърчават постигането на съответствие, като предоставят информация относно приложимото законодателство (например чрез съобщение за медиите, специални уеб сайтове или информационни кампании) (Добри практики за надзор на пазара 2017), на всеки етап от процеса на надзора, особено когато е наложително да се постигне максимум ефективност (Добри практики за надзор на пазара 2017) и ефикасност на намесата (Добри практики за надзор на пазара 2017) от съответния надзорен административен орган.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Процесът на надзор върху пазара, кратко определен като мониторинг на продуктите, осъществяван периодично или на случаен принцип, изисква намесата на органа за надзор който може да регулира, да изисква доброволно отстраняване на съществуващи недостатъци, да изземва, да прекратява разпространението, да предоставя и получава информация на хоризонтално равнище както и по съответната йерархия.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Димитрова, М., Спасова, А. Синонимен речник на съвременния Български език, Българска Академия на Науките, Институт за Български език. София, 1980, Издателство на Българска Академия на Науките, стр. 392 – 393.

[2] Речник на чуждите думи в Българския език А-Я, Редакция Езикознание и речници при издателство наука и изкуство, Милев, Ал., Николов, Б., Братков, Й. Четвърто преработено и допълнено издание с предговор към първото издание от Акад. Владимир Георгиев, София, 1978, Изд. „Наука и изкуство“, стр. 537.

[3] Габеров, Ив. Учебен речник на чуждите думи в Българския Език с приложения. В. Търново, 2000, стр. 403, 404, 405.

[4] Добри практики за надзор на пазара, 01.2017, с. 21. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; (последно използване на ел. ресурс 01.06.2017 г.) <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурс 01.06.2017 г.)

[5] Добри практики за надзор на пазара, 01.2017, с. 21. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; (последно използване на ел. ресурс 01.06.2017 г.) <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурс 01.06.2017 г.)

[6] Добри практики за надзор на пазара, 01.2017, с. 22. https://europa.eu/european-union/abouteu/institutionsbodies/europeancommission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

[7] Добри практики за надзор на пазара 01.2017, стр. 2. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

[8] Добри практики за надзор на пазара, Приложение № 5 набор от инструменти (полезни насоки и образци), 01.2017, стр.2 https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

[9] Добри практики за надзор на пазара, Приложение № 5 набор от инструменти (полезни насоки и образци), 01.2017, стр.2 https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

[10] Добри практики за надзор на пазара, 01.2017, стр. 4. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

[11] Добри практики за надзор на пазара, 01.2017, стр. 8. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

[12] Добри практики за надзор на пазара, 01.2017, стр. 8. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_bg; <http://www.europarl.europa.eu/portal/bg> (последно използване на ел. ресурси 01.06.2017 г.)

MARKET CONTROL – REGULATIONS AND GOOD PRACTISE BY CIVIL SERVICE

Plamen Parushev

Plamen_Parushev@abv.bg, Plamen.Parushev@damtn.government.bg

State Agency for Metrological and Technical Surveillance

Directorate General “Market surveillance”

Sofia, Blvd. “G. M. Dimitrov” № 52 A,

BULGARIA

Key word: *Global market, market rules, social role, new and global approach, method of processing control actions against economic operators.*

Abstract: *The report consists of the following thematic sections. Linguistic approach to the international term "market" as a place of purchase and sale. The Bulgarian market as a sector of the implementation of European technical legislation resulting from the "European common instructions (directives)" for the new and global approach. In this case, we will focus on the concrete possible good practices stemming from European solutions and the urgently offered standardized forms of information exchange, which replaces the need for specific product designation on the market in serial production or in a single piece. Within this range, for the time being scientific value could have deductive conclusions about the specific situation on the Bulgarian market and the application of the national legislation, which is in the process of synchronization with the European technological legislation.*